

Herman De Vilder & Simone Cleeren, *Tervuren herdenkt Henry Van de Velde. 1863-1957*, Tervuren, Heemkundige Kring St.-Hubertus, 2007, [42 pp.], ill. | Henry Van de Veldes modernistische – nooit geheel afgewerkte – boekentorencomplex van de Universiteit Gent is een van de belangrijkste hedendaagse bouwwerken in Vlaanderen en bij uitbreiding in België.

Het moge daarom bijna als een aanklacht klinken dat dit architecturale referentiepunt de vrij populistische *Monumentenstrijd* van de VRT in 2007 nodig had om de positieve bekendheid te verwerven die het verdiende. Maar even bevreemdend is het feit dat de media er niet of nauwelijks aan herinnerden dat Van de Velde als hoogleraar, schrijver, schilder, architect en vormgever precies een halve eeuw geleden is overleden. De kunstenaar geldt nochtans als een van de meest emblematische figuren voor de artistieke vernieuwingen die Vlaanderen, België en Europa tussen 1880 en 1940 hebben gekend.

Misschien was het lot dat hij na de Tweede Wereldoorlog heeft gekend – repressie als gevolg van zijn hierna vermelde engagement bij het Ministerie voor Heropbouw tijdens de oorlog –, armoede en werkeloosheid – een voorteken voor de quasi vergetelheid die rondom hem zou ontstaan. Van de Veldes internationale bekendheid is overigens groter dan zijn nationale: hij was de bouwmeester voor het echtpaar Kröller-Müller, de inspirator van het Bauhaus en een artistieke spilfiguur in Weimar en Berlijn.

Toch heeft de gemeente Tervuren, waar Van de Velde gedurende twintig jaar woonde en werkte en waar zijn graf zich bevindt, zijn

herinnering gekoesterd door het organiseren van een tentoonstelling en door het verspreiden van enkele publicaties. Die activiteiten startten er in 1993 en werden in 2007 bekroond met het hierboven geciteerde *Tervuren herdenkt Henry Van de Velde...* Die waarvolle brochure belicht een bijzonder levensverhaal, dat wij hierna samenvatten.

Henry Van de Velde werd in Antwerpen geboren op 3 april 1863, in het milieu van de goede kleine burgerij. Hij volgde humaniora en kunstacademie in Antwerpen, verbleef vervolgens enkele jaren in Parijs en vestigde zich ten slotte opnieuw in Antwerpen, als schilder en publicist. Hij zou intussen overigens nog voor een korte periode elders in Vlaanderen verblijven, o.m. in Blankenberge. Zijn kennismaking met de essayist, romancier en flamingantisch militant August Vermeylen (1872-1945) leidde tot de grote betrokkenheid die hij zou ontwikkelen in de Van Nu en Straks-beweging. Zijn kennismaking met de politicus Emile Vandervelde ontwikkelde zijn interesse voor het socialisme en het anarchisme. Na – en via – zijn kennismaking en huwelijk met Maria Sêthe (1867-1942), een leerlinge en vertrouweling van de Gentse schilder Théo Van Rysselberghe (1862-1926), verliet hij het schildersvak en ging pionieren in en publiceren over het kunsthandwerk, de vormgeving en de architectuur. Samen met de in Gent geboren – maar net als Van de Velde steeds meer in Brusselse milieus vertoevende – Victor Horta (1861-1947), zorgde hij voor de grote doorbraak van de Art Nouveau.

Zijn groeiende internationale bekendheid zorgde ervoor dat hij talrijke belangrijke opdrachten verwierf in het buitenland, in Frankrijk, Nederland en vooral in Duitsland. Daarom verhuisde hij in 1909 naar Berlijn en vervolgens naar Uttwil (Bodensee) en naar Weimar. Tijdens de jaren twintig van vorige eeuw groeide ook in België de erkenning voor zijn oeuvre en zijn persoonlijkheid. In 1925 werd hij professor architectuur aan de Universiteit

Gent en in 1926 werd hij directeur van 'Ter Kameren' in Brussel. Tijdens die periode vestigde hij zich opnieuw in België, eerst in Brussel en later in Tervuren. In 1935 bouwde hij in Astene de polikliniek van de uit Nederland teruggekeerde oud-activist Adriaan Martens (1886-1968), rondom wiens benoeming aan de in 1938 opgerichte Vlaamse Academie voor Geneeskunde zoveel politieke commotie zou ontstaan.

De opdracht tot het bouwen van het boeken-torencomplex in Gent was een eervolle taak die Van de Velde – naar aanleiding van zijn zeventigste verjaardag in 1933 – ontving vanwege de Belgische regering. En ook zijn mandaat bij de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS) lag in die lijn. Van de Velde ontwierp in die functie overigens enkele treinwagons. Ook de vormgeving van de pakketboot *Prins Boudewijn* behoorde tot zijn opdrachten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij actief als artistiek raadgever bij het Commissariaat voor de Heropbouw van het Land.

De hierboven beschreven malaise waarin Van de Velde verkeerde na de Bevrijding, zette hem ertoe aan naar Zwitserland te verhuizen, op aanraden van de kunstenares Maja Sacher (1896-1989). Deze beeldhouwster had tijdens het interbellum in Brussel gewoond en had daar contacten onderhouden met Van de Velde. Zij was toentertijd tevens leerlinge van de Antwerpse expressionistische beeldhouwer Oscar Jespers (1887-1971).

Henry Van de Velde overleed op 15 oktober 1957 in Zürich. [Frans-Jos Verdoodt]
